

«РУХОМАЯ ЭСТЭТЫКА»

11 лістапада 2025 года офіс Саюза пісьменнікаў Беларусі ў Гродне наведалі студэнты-філолагі. Прамыя кантакты маладых даследчыкаў мастацкага слова з гродзенскімі літаратарамі сталі традыцыйнымі. Нагодай для чарговай сустрэчы стала вельмі важная тэма.

У межах вывучэння літаратуразнаўчай дысцыпліны «Асновы тэорыі публіцыстыкі» ў штабе літаратурнага жыцця Прынёманскага краю адбыўся занятак па тэме «Жанры літаратурна-мастацкай крытыкі. Місія крытыкі ў літаратурным працэсе». Для студэнтаў III курса спецыяльнасці «Беларуская філалогія» яго правялі члены Саюза пісьменнікаў Беларусі – кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры беларускай філалогіі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, літаратуразнаўца, літаратурны крытык, лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі Беларусі Аліна Сабуць і паэт, публіцыст Дзмітрый Радзівончык.

Забягаючы наперад, варта адзначыць, што гутарка атрымалася вельмі змястоўнай і цікавай. І, безумоўна, актуальнай. Узаемаадносіны гродзенскіх аўтараў з рознымі праявамі літаратурнай крытыкі складваліся заўсёды няпроста. Па цэлым шэрагу прычын. Варта прыгадаць словы Максіма Гарэцкага: «Дрэнная крытыка – тая, што крытыкуе не кнігу, а аўтара». Праца ў гэтым накірунку – удасканалення літаратурнай крытыкі як мастацтва; аптымізацыі, гарманізацыі ўзаемаадносін пісьменніка і крытыка – у Гродзенскай вобласці не спыняецца. Наш літаратурны працэс нельга ўявіць як без чытача, так і без крытыка.

Звернемся да гісторыі. Узгадваецца ініцыяваны Гродзенскім абласным аддзяленнем СПБ прадстаўнічы навукова-практычны [семінар](#) «Літаратурная крытыка на сучасным этапе:

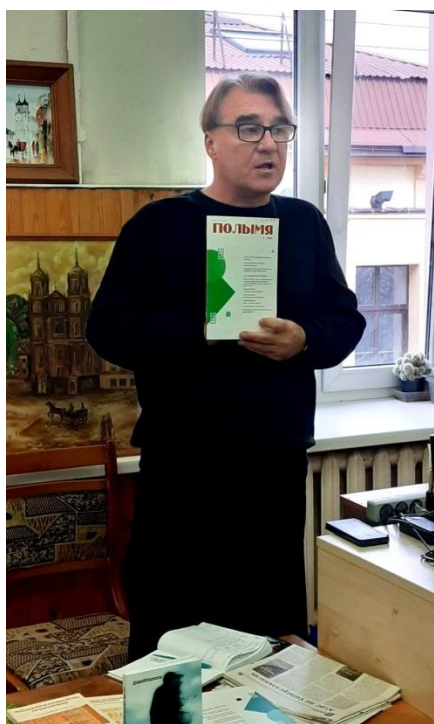
сацыякультурная функцыя», які некалькі гадоў таму адбыўся ў ГрДУ імя Янкі Купалы з удзелам пісьменнікаў, чытачоў, экспертаў з Гродна, Мінска і Масквы (сярод іх доктар філалагічных навук, прафесар, дырэктар філіяла «Інстытут літаратуразнаўства імя Янкі Купалы» Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Іван Васільевіч Саверчанка; празаік, эсэіст, крытык і літаратурны аглядальнік часопіса «Новый Мир» Сяргей Паўлавіч Кастырка). Можна адзначыць і іншыя яркія эпізоды з нашага літаратурнага жыцця, прысвечаныя літаратурнай крытыцы. А што сёння?

Сёння толькі лянівы не разважае пра карысць гэтай складанай літаратурнай працы, якая знаходзіцца на стыку мастацтва і навукі. Шмат гаворыцца пра абавязак крытыкі ўзбагачаць мастацтва; у сваім патэнцыяле амплуа крытыка пашыраецца да маштабаў энтузіяста-асветніка.

У гутарцы з моладдзю была зроблена спроба падвесці некаторыя прамежавыя вынікі (усё ж такі ў снежны абласная пісьменніцкая арганізацыя адзначыць дваццацігоддзе свайго ўтварэння). Ясна адно. Мы сталі больш пісаць адзін пра аднаго, актыўна аналізуем творчасць нашых калег і нават сталі атрымліваць заказы на рэцэнзаваанне ад аўтараў з іншых рэгіёнаў. Факт гаворыць сам за сябе. Больш упэўнена спрабуюць сваё крытычнае пяро ўсё новыя творцы, усё больш пішацца публіцыстыкі, краязнаўчых артыкулаў, пры дапамозе педагогаў са сваімі аналітычнымі даследаваннямі да нас далучаюцца нават школьнікі... Варта падзякаваць лёсу за прысутнасць у шэрагах нашага пісьменніцкага калектыву экспертаў самага высокага прафесійнага ўзроўню. Пікавым момантам у летапісе літаратурнай крытыкі Гродзеншчыны стала атрыманне ў 2023 годзе Алінай Эдмундаўнай Сабуць вышэйшай літаратурнай узнагароды – Нацыянальнай літаратурнай прэміі Беларусі ў намінацыі «Лепшы твор крытыкі і літаратуразнаўства».

Дзмітрый Радзівончык пазнаёміў гасцей з некаторымі перыядычнымі выданнямі (рэспубліканскі часопіс «Полымя»; абласны літаратурны альманах «На Нёманскай хвалі»), а таксама з двума

сваімі апублікаванымі артыкуламі. Пасля іх зачытвання пісьменнік прапанаваў студэнтам вызначыць, да якіх жанраў літаратурнай крытыкі адносяцца агучаныя творы, і абгрунтаваць зробленыя высновы. Маладыя філолагі праявілі зацікаўленасць, актыўна шукалі адказы, стараліся іх аргументаваць, задавалі пытанні. Аліна Сабуць зрабіла змястоўны агляд некалькіх выданняў і публікацый літаратурна-крытычнага характару, а таксама іх жанравы аналіз, засяродзіўшы ўвагу аўдыторыі на рэспубліканскім штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва». ...Агляд, рэцэнзія, інтэрв'ю, эсэ, літаратурны партрэт, інтэрв'ю-партрэт, анатацыя-водгук, нататка, пародыя, памфлет і нават чытацкі дзённік... Жанравых формаў у крытыцы аказалася нямала. Падчас сустрэчы знаходзіліся ўсё новыя прыклады. І ў кожнага жанру – свае адметнасці, свае законы. Абмеркавалі іх сінтэз (перакрыжаванні) і іерархічныя стасункі (што з іх важней і шырэй). Вельмі цікавая і карысная інфармацыя была агучана Алінай Эдмундаўнай. Напрыклад: адзін з прыёмаў літаратурнай

крытыкі – *інтымізацыя*, яе функцыя – скарачэнне адлегласці паміж аўтарам і чытачом. Пра карысць ад крытыкі: крытык прадстаўляе аўтара і, дзякуючы аўтару, прадстаўляе сябе. Яшчэ цікава: тры модусы мастацтва – ісціна, хараство, дабро. Паважаныя крытыкі, сапраўднае мастацтва шукайце ў гэтай сістэме каардынат, не памыліцеся! Гучала шмат красамойных цытат: «Крытыка – нахлебніца пры талентах» (Вісарыён Бялінскі); «Крытыка – рухомая эстэтыка» (таксама В. Бялінскі). Дзе моладзь, там звычайна жарты і ўсмешкі. Не абышлося і без іх. Нягледзячы на сур'ёзную тэму, атмасфера сустрэчы была вельмі пазітыўнай, можна сказаць, сяброўскай. Моладзь паабяцала прадставіць свае пісьмовыя рэфлексіі на творчасць гродзенскіх літаратурных крытыкаў. Што ж тычыцца *місіі* крытыкі ў літаратурным працэсе, – тут удзельнікаў сустрэчы чакала вельмі ажыўленая гутарка, якая непрыкметна перарасла межы выключна крытычнай тэматыкі і стала праўдзівай размовай па душах. Думаецца, усё наша далейшае жыццё будзе яе працягам.

САЮЗ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ ГРОДЗЕНСКАЕ АБЛАСНОЕ АДДЗЯЛЕННЕ

На здымках: падчас наведвання офіса Саюза пісьменнікаў Беларусі студэнтамі-купалаўцамі III курса спецыяльнасці «Беларуская філалогія» з удзелам членаў СПБ Аліны Сабуць і Дзмітрыя Радзівончыка адбыўся лекцыйны занятак па тэме «Жанры літаратурна-мастацкай крытыкі. Місія крытыкі ў літаратурным працэсе». 11 лістапада 2025 года.

